

N:o 58.

Herr J. Eriesson i Norrby: *Om nedsättning för innevarande år i arrendet för indragna militieboställena Alvastra och Uckleby i Östergötlands län.*

År 1877 den 14 Mars emottog landtbrukaren P. Rhenström, på tjuguarigt arrende, egendomen Alvastra, f. d. öfversteboställe om 4 mantal, samt Uckleby, 1 mantal f. d. kaptensboställe, båda egendomarne belägna i Vestra Tollstads socken af Lysings härad och Östergötlands län.

Enligt ekonomiska kartverkets beskrifning utgör den samfälda arealen omkring 200 hektar; och det årliga arrendet för båda egendomarne utgår med 600 kubikfot råg, 500 kubikfot korn samt 5,010 kronor i penningar.

För att komma i åtnjutande af de fördelar, som Kongl. kungörelsen den 10 november 1882, punkterna 15 och 21, tillerkänner arrendatorer af kronans domäner för af dem under arrendetiden å egendomen gjorda grundförbättringar, har en besigtning öfver sådana vid Alvastra boställe af arrendatorn verkställda blifvit under år 1883 förrättad af kommissionslandtmätaren i Östergötlands län C. Th. Flodman, vid hvilken förrättning dessa förbättringar blifvit uppskattade till ett belopp af 24,373 kronor 24 öre, och bifogades detta värderingsinstrument af ett af fyra ledamöter i länets hushållningssällskap afgifvet yttrande.

På grund af detta besigtning- och värderingsinstrument ingick arrendatorn till Kongl. Domänstyrelsen med ansökan om att för dessa grundförbättringar, bestående i täckdikningsarbeten, betydande stenarbeten, odlingar af stenlindor och annan oländig mark samt trädgårdsanläggning, få åtnjuta den nedsättning i arrendeafgiften, som ofvan åberopade Kongl. kungörelse antyder, helst de gjorda förbättringarne

voro af den beskaffenhet, att någon ersättning i jemförelse med dera nedlagda kostnader endast i ytterst ringa mån vore att beräkna under den återstående arrendetiden, hvilket förhållande jemväl vitsordades af domänintendentens skrifvelse till Domänstyrelsen af den 13 Mars 1884.

Kongl. Domänstyrelsen remitterade denna arrendatorns ansökan till Konungens Befallningshafvande i länet, som med anledning häraf infordrade Domänstyrelsens utlåtande i frågan. Både Konungens Befallningshafvande och domänintendenten förordade en nedsättning i arrendefgiften, och föreslogs densamma af Konungens Befallningshafvande till 20,000 kronor.

När sedan frågan pröfvades af Domänstyrelsen, fann densamma sig ej kunna bifalla ansökningen, enär vid arrendeaftalets ingående ifrågavarande förordning ej var utfärdad och således ej arrendatorn tillförsäkrat sig en sådan fördel.

Hos Kongl. Maj:t sökte arrendatorn derefter att af gunst och nåd komma i åtnjutande af de fördelar, 1882 års förordning tillförsäkrar arrendatorer af kronans domäner. Uti från Kongl. Maj:t infordradt utlåtande afstyrkte Domänstyrelsen ansökningen, såsom det vill synas, hufvudsakligast på den grund, att de verkställda täckdikningsarbetena ej voro utförda efter af statens landtbruksingenjör utförd plan.

Konungens Befallningshafvande hade i skrifvelse till Domänstyrelsen tillstyrkt arrendatorns ansökan, dels på grund af det företedda besigtning- och värderingsinstrumentet och dels »med hänsyn jemväl dertill, att arrendatorn haft och har att kämpa med jemförelsevis ganska högt arrende och svåra konjunkturen».

Detta yttrande, hvilket afgafs den 15 Mars 1884, har för närvarande en ännu större utsträckning. Sällan, om någonsin, torde i senare tider jordbruket arbetat under mera tryckta förhållanden än de närvarande. Ett arrende, ingånget 1877 och då såsom högt ansedt, blir under nu varande förhållanden ruinerande.

Då nu, trots detta, arrendatorn sökt genom verkliga grundförbättringar höja den arrenderade egendomens värde, så synes det rättvist och billigt, att staten lemnar honom ersättning härför. Egentligen är det här ej fråga om en nådegåfva af staten, utan om en godtgörelse (i statens hand jemförelsevis af ringa betydelse, men för den enskilde rätt betydlig) för verkställda grundförbättringar, hvaraf staten i en framtid alltid drager nytta; ty sådana massor af sten, som blifvit ur åkerjorden bortförda och hvarmed solida arbeten blifvit verkställda, skola i all framtid tillföra den skoglösa domänen en väsentlig fördel.

Kongl. Domänstyrelsens afstyrkande utlåtande på arrendatorns hos

Kongl. Maj:t gjorda hemställan, grundar sig, såsom förut är anfördt, på den omständigheten att täckdikningsarbetena ej äro utförda, såsom 1882 års kungörelse föreskrifver, efter af landbruksingenjör utförd plan. Om äfven denna åsigt från Domänstyrelsens sida må anses riktig, så torde dock få erinras, att af de i värde uppskattade förbättringarne å den arrenderade egendomen belöpa sig å täckdikningskostnaden endast 9,700 kronor, hvaremot å stenarbeten, uppodling af oländig mark och stembundna kanalbankar, vägars omläggning, trädgårdsanläggningar m. m. kommer ett belopp af 14,673 kronor 24 öre. Skulle nu täckdikningsarbetena, på anförda skäl, nedsättas med 50 procent eller till 4,850 kronor (ett sådant värde böra de väl i alla afseenden ega; det bevis, som föreligger öfver täckdikningens beskaffenhet, torde lemna stöd för detta påstående), så återstår dock af de i värde uppskattade förbättringarne ett belopp af 19,523 kronor 24 öre, eller ungefärligen det, hvartill Konungens Befallningshafvande ansett arrendatorn böra få tillgodoräkna sig godtgörelse.

Då Konungens Befallningshafvande i sitt tillstyrkande utlåtande fäst särskildt afseende på det jemförelsevis höga arrende och de svåra konjunkturen, arrendatorn har att kämpa med, torde till ytterligare belysande af dessa svårigheter kunna anmärkas, att spanmålsprisen vid arrendetidens början stodo i minst 75 procent högre värde än de för närvarande göra. Det har också visat sig, att många af de arrenden, som öfvertogos på 1870-talet, medfört för deras innehafvare och borgesmän fullständig ekonomisk ruin, och åtskilliga af dessa domäner har staten måst, mot betydligt nedsatta arrenden, öfverlåta åt andra innehafvare.

Enligt särskilda mig meddelade underrättelser har arrendatorn till en viss grad nödgats ingå på de höga arrendevilkoren. Så hade han nemligen några år förut, mot en ej obetydlig afträdessumma, öfvertagit egendomen, och redan innan han å den sist hållna arrendeauktionen öfvertog den, å nyo nedlagt ej obetydliga kostnader på densamma förbättring både till jord och åbyggnader, ett förhållande, som äfven kan sägas hafva medverkat till stegring af arrendet. Vid tillträdet måste han jemväl lösa byggnadsår och öfverloppshus med en ganska betydlig summa, hvarigenom jemväl arrendesumman indirekt blifvit förhöjd.

Om också den föreliggande ersättningsfrågan kan sägas vara af mera enskild natur, så är den icke dess mindre äfven en principfråga; ty här gäller huru vida kostnaden för en utförd, vederbörligen bestyrkt grundförbättring å en statens egendom bör räknas verkställaren till

godo eller icke. Må vara, att frågan delvis stöter på formella hinder, egendomen har dock genom de utförda grundförbättringarne erhållit ett förökadt värde; detta är ett faktum, som bestyrkes af så väl det bifogade besigtningsoch värderingsinstrumentet som af särskildt intyg öfver täckdikningsarbetets utförande, hvilka dokument varit afgörande för Konungens Befallningshafvande vid dess tillstyrkande, såsom ofvan blifvit anfördt.

Under sådant förhållande synes det vara både rättvist och billigt, att staten bifaller den gjorda ersättningsansökningen; antagligen skulle, under liknande förhållanden, enskild jordegare icke kunna tillbakavisa en framställning af ifrågavarande slag.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt får jag vördsamt föreslå,

att Riksdagen ville tillerkänna arrendatorn af indragna militieboställena Alvastra och Uckleby, P. Rhenström, ersättning för å egendomen Alvastra gjorda grundförbättringar enligt deröfver upprättadt värderingsinstrument, eller, om hela summan ej kan medgifvas, till det belopp, som Konungens Befallningshafvande i Östergötlands län tillstyrkt; och att ersättningen måtte utgå på det sätt, att arrendet för innevarande år afräknas, och återstående beloppet fördelas på de kvarvarande arrendeåren.

Om remiss till Stats-Utskottet anhålles vördsamt; och skola de handlingar, som bestyrka de i motionen förekommande uppgifterna, Utskottet tillhandahållas.

Stockholm den 26 Januari 1886.

J. Ericsson
från Östergötlands län.